

Semnificația moștenirii pentru Eugénie Grandet – putere, traumă sau sacrificiu?

The Significance of Inheritance for Eugénie Grandet – Power, Trauma or Sacrifice?

Ana-Maria CARABINERU¹

Rezumat: Replica lui Félix Grandet — *„Iată la ce servesc copiii!”* — oferă nu doar conotația centrală asupra moștenirii reliefată în roman, ci și reflexia unei mentalități patriarhale ce reduce filiația la un simplu mecanism de transmitere a patrimoniului. În această viziune, copilul nu există ca subiect autonom, cu emoții și aspirații proprii, ci ca o extensie a tatălui și un garant al transmiterii averii. Moștenirea nu e privită ca legătură de sânge, ci ca o strategie de conservare a puterii masculine prin control economic și familial. Eugénie moștenește averea tatălui său, devenind una dintre cele mai bogate femei din regiune, dar bogăția nu-i va aduce fericire, ci o viață marcată de suferință și solitudine. Dragostea față de vărul său Charles Grandet, stă sub umbra acestei moșteniri și este spulberată de interese materiale. Trădarea acestuia și decizia Eugéniei de a se căsători fără iubire, denotă paradoxul moștenirii care, în loc să-i ofere autonomie, o leagă și mai strâns de reguli exterioare, demonstrând cum bogăția devine un instrument al constrângerii, nu al emancipării.

În această lucrare ne propunem să analizăm moștenirea dintr-o triplă perspectivă: juridică, prin evidențierea reglementărilor privind succesiunea în Codul napoleonian francez din 1804, psihologică, prin descifrarea Codului Generațional și a pactelor de loialitate încheiate cu strămoșii, și emoțională, prin explorarea iubirii Eugéniei pentru vărul său Charles.

Cuvinte-cheie: Eugénie Grandet, moștenire, acceptarea moștenirii, erede, traumă transgenerațională, pact de loialitate.

Abstract: Félix Grandet’s remark — *“Why do we have children!”* — offers not only the central connotation of inheritance as depicted in the novel, but also the reflection of a patriarchal mentality that reduces filiation to a mere mechanism for the transmission of patrimony. In this vision, the child does not exist as an autonomous subject, with emotions and personal aspirations, but as an extension of the father and a guarantor of the transfer of wealth. Inheritance is not regarded as a bond of blood, but as a strategy for preserving masculine power through economic and familial control. Eugénie inherits her father’s fortune, becoming one of the wealthiest women in the region, yet wealth does not bring her

¹ Doctorandă, Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: ana.carabineru@gmail.com.

happiness, but rather a life marked by suffering and solitude. Her love for her cousin Charles Grandet lies under the shadow of this inheritance and is shattered by material interests. His betrayal, together with Eugénie's decision to marry without love, reveals the paradox of inheritance, which, instead of granting her autonomy, binds her even more tightly to external rules, demonstrating how wealth becomes an instrument of constraint rather than of emancipation.

In this paper, we aim to analyse inheritance from a threefold perspective: legal, by highlighting the succession regulations in the French Napoleonic Code of 1804, psychological, through the decoding of the Generation-Code and the loyalty pacts made with the ancestors, and emotional, through the exploration of Eugénie's love for her cousin Charles.

Keywords: Eugénie Grandet, inheritance, acceptance of inheritance, heir, transgenerational trauma, loyalty pact.

1. Introducere

Ce este moștenirea?

Dicționarul explicativ al limbii române clarifică sensul acestui cuvânt: *faptul de a moșteni, adică transmiterea patrimoniului unei persoane decedate către una sau mai multe persoane în viață — prin lege, testament sau printr-o donație de bunuri viitoare*².

La acest sens literal, se adaugă cel figurat — *un patrimoniu de valori morale, idei, fenomene culturale ori artistice, ce se transmit de la o generație la alta*³.

De asemenea, prin extensiune, acest cuvânt poate desemna aspectul fizic al unei persoane, în special trăsăturile sale ereditare⁴ — acelea pe care le recunoaștem, ca într-o oglindă veche, privind chipul cuiva și regăsind în el urma părinților săi.

Interesant este că, prima accepțiune este împrumutată aproape cuvânt cu cuvânt în definiția art. 953 C. civ.⁵: *Moștenirea este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în viață*. Se contopește cu ea, îmbracă un veșmânt juridic și chiar îi preia clasificarea — moștenirea legală și cea testamentară.

Acest aspect ne duce cu gândul la faptul că omul de rând, fără cunoștințe juridice, poate recepta de asemenea conotația juridică a acestei noțiuni.

Să fie aceasta definiția primordială a moștenirii, cu vocația de a ne aduce cele mai multe răspunsuri la întrebările pe care le căutăm în această materie?

² Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2016, p. 676.

³ *Idem*.

⁴ *Idem*.

⁵ Aceasta este singura dată când facem referire la Codul civil român, adică Legea nr. 287/2009 publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, modificată prin Legea nr. 71/2011. Pe parcursul articolului ne vom referi doar la Codul civil francez (napoleonian) adoptat la data de 21 martie 1804.

Sau orbiți fiind de vâlul calculelor succesoriale, pierdem din vedere alte sensuri, mai obscure sau mai intime — acelea care țin de moștenirile nevăzute, ale sufletului și ale sângelui?

Un exemplu revelator îl regăsim în paginile romanului „*Eugénie Grandet*” de Honoré de Balzac, care ilustrează cu măiestrie moștenirea în tripla ei dimensiune — patrimonială, spirituală și sangvină, împletite în destinul unei femei.

2. Subiectul romanului și contextul său revelator asupra moștenirii

Publicat în 1833, romanul „*Eugénie Grandet*” marchează una dintre creațiile de maturitate ale lui Honoré de Balzac.

Un an mai târziu, în 1834, scriitorul începea un proiect ambițios: reunirea romanelor și povestirilor scrise după 1828 sub titlul *Studii de moravuri în secolul al XIX-lea*. Această inițiativă avea să se dezvolte treptat într-un vast edificiu literar — *Comedia umană* — pe care Balzac îl împărțea în trei mari secțiuni: *Studii de moravuri* (cele mai numeroase), *Studii filosofice* și *Studii analitice*.

Eugénie Grandet își găsește locul în prima dintre aceste secțiuni, mai precis în ciclul *Scene din viața de provincie*, fiind chiar primul volum al acestei serii. În 1839, romanul avea să apară într-o ediție separată la editorul Gervais Charpentier, cu textul ușor modificat. În cadrul acestui text, Balzac renunțase la împărțirea în capitole și adăugase o dedicație enigmatică — „Pentru Maria” — cel mai probabil adresată lui Marie du Fresnay, iubita sa din acea perioadă⁶.

Balzac a scris în mijlocul unei Franțe tulburate de schimbări profunde. Transformările sociale, politice și economice declanșate de Marea Revoluție din 1789, urmate de furtunoasa epocă napoleoniană, restaurarea monarhiei din 1815, sub Ludovic al XVIII-lea și Carol al X-lea și de Revoluția din iulie 1830, până la frământările ce aveau să ducă la Revoluția de la 1848, sub domnia lui Ludovic-Filip, ofereau materialul unei cronici vii⁷.

Autorul nu se mulțumește să descrie evenimentele, ci pătrunde dincolo de aparențe, surprinzând mecanismele ascunse ale ambițiilor, viciilor și pasiunilor omenești.

Romanul debutează cu o descriere minuțioasă a orașelului Saumur, locul unde se desfășoară acțiunea. Balzac, fidel stilului său realist, începe prin a zugrăvi cu precizie topografică străzile, casele și atmosfera burgheză, pregătind terenul pentru a introduce figura centrală a poveștii, Félix Grandet.

Chiar de la început, cititorul este condus în fața casei masive și austere a familiei Grandet — o construcție veche, sobră, cu ferestre mici și obloane grele de lemn, ce trădează spiritul de avariție și zgârcenie al proprietarului.

Apoi, narațiunea se focalizează asupra lui Félix Grandet, fost dogar, care, printr-o combinație de noroc, căsătorie avantajoasă și simț negustoresc, a acumulat

⁶ Liliana Anghel, *Prefață* în Honoré de Balzac, *Eugénie Grandet*, traducere din limba franceză și note de Mioara Izverna, Ed. Corint, București, 2015, p. 8.

⁷ *Ibidem*, p. 6.

o avere considerabilă. El este prezentat ca un om viclean, extrem de calculat, stăpân pe secretele sale financiare și temut de întreaga comunitate.

Pe parcursul romanului autorul zugrăvește în contrapunct două personaje esențiale: avarul tată, Félix Grandet, și fiica sa, Eugénie. La început, tânăra apare ca o fată blândă și ingenuă, complet străină de intrigile și meschinăriile lumii. Trezirea iubirii pentru vărul său Charles, va marca conturarea fermă a personalitatea sale.

Momentul în care își înfruntă tatăl, refuzând să-i dezvăluie ce a făcut cu mica ei comoară de aur, arată o forță neașteptată: dragostea o întărește și îi dă curajul de a disprețui bogăția pe care acesta o venerază. Moartea mamei sale, răpusă de zgârcenia și despotismul soțului, nu o schimbă, Eugénie rămânând la fel de detașată de interesele materiale, renunțând chiar la drepturile sale succesoriale în favoarea tatălui său.

Dar noblețea sufletului ei nu îi poate aduce fericirea. Charles, cel pentru care a sacrificat totul, se dovedește nevrednic de afecțiunea sa. Plecat peste mări pentru a-și clădi averea prin mijloace nu tocmai cinstite, se întoarce după șapte ani complet schimbat. Devenit între timp un spirit rece și mercantil, nu mai caută afecțiunea Eugéniei, ci o căsătorie profitabilă cu fiica marchizului d'Aubrion, aleasă nu din iubire, ci din orgoliul de a-și asigura un loc în înalta societate.

Astfel, Eugénie rămâne zdrobită de domnia banului, mai întâi prin avariția tatălui, apoi prin trădarea vărului său Charles. După moartea părintelui, ea acceptă să se căsătorească din conformism social cu președintele de Bonfonds, un bărbat interesat doar de imensa ei avere. Totuși, soarta răstoarnă calculele sale meschine, întrucât acesta se stinge din viață curând, iar Eugénie rămâne singură, stăpână peste o avere uriașă.

Privată de bucuria iubirii, dar păstrându-și puritatea morală, ea își va administra averea cu generozitate și discreție, transformând tragedia personală într-o formă de noblețe interioară.

3. Moștenirea dincolo de avere: trauma și ereditatea afectivă a Eugéniei Grandet

Fără strămoșii noștri, nu am fi oamenii care suntem astăzi. De la ei nu moștenim doar bunuri, datorii, ori asemănări de chip, ci și răni ascunse, cicatrici sufletești transmise involuntar în tăcere, printr-un *pact* nevăzut de *loialitate*. Fiecare generație caută să aducă o schimbare, să vindece și să repare, să meargă puțin mai departe decât părinții și bunicii. Și totuși, nu ne este îngăduit să pășim dincolo de hotarele fericirii lor, căci acolo se deschid cele mai adânci răni. Astfel, ne facem din protejarea și salvarea părinților noștri o menire, chiar dacă acest lucru se face în detrimentul propriei noastre împliniri. Ne reprimăm dorințele, ne amputăm visurile, iar povara vindecării rămâne neatinsă. Ea se transferă, tăcut și implacabil, către copiii și nepoții noștri, care vor purta pe umeri datoria de a închide rănilor ancestrale⁸.

⁸ Ingrid Alexander, Sabine Lück, *Strămoși pe divan. Descifrarea Codului Generațional și vindecarea rănilor moștenite*, traducere din limba germană de Vlad-Ion Pappu, Ed. Trei, București, 2022, p. 13.

Acest transfer transgenerațional al experiențelor traumatice către generațiile viitoare, care poartă cu sine inconștient rănile strămoșilor, reprezintă Codul Generațional⁹.

Manifestarea acestuia se poate realiza prin însărcinări, mesaje, delegări sau alte obligații transmise către mai multe generații, și reprezintă modalitatea prin care fiecare individ intră în posesia propriului Cod Generațional, de factură particularizată¹⁰.

De altfel, în viziunea lui Carl Jung, tot ceea ce este împins în inconștient nu dispare, ci rămâne latent, revenind mai târziu în existența noastră sub chipul aparent implacabil al destinului sau al sorții¹¹.

Eugénie, din dragoste pentru proprii părinți, a ales să nu-și revendice un loc esențial în propria viață, dând uitării nevoile și dorințele sale personale.

Prin faptul că a rămas la fel de neglijată ca mama sa, Eugénie a încheiat cu aceasta un pact tăcut al loialității și suferinței împărtășite.

Doamna Grandet era exact ceea ce se aștepta de la ea: timidă, nesigură, dar neobosită în slujba intereselor familiei. Supunerea ei față de soț era totală, până la a accepta sacrificiul propriei bunăstări și al fiicei, în numele avariției acestuia.

Existența ei se reducea la o formă de supraviețuire spirituală, o viață suspendată, fără evenimente. În această amorțire tăcută, ea nu putea decât să trăiască o viață care o anticipa și o prefigura pe cea a fiicei sale.

Eugénie a moștenit, fără îndoială, stima de sine scăzută a mamei sale, întrucât poartă aceeași frică față de mânia lui Félix. Tot de la mama sa a învățat și acea artă tăcută a femeilor de a lega între ele legături de solidaritate, menite să le ajute să facă față nedreptăților, să găsească mici bucurii și să exercite forme discrete de putere. Acceptându-și condiția diminuată în spațiul domestic, singurul sprijin real pe care îl poate găsi este alături de mama sa, în momentele de criză. În aceste condiții, era aproape inevitabil ca Eugénie să nu-și imite mama¹².

Doamna Grandet, probabil învățând la rândul ei de la propria mamă că supraviețuirea unei soții în societatea patriarhală constă în anularea de sine și în „virtutea” de a se supune cruzimii voinței soțului, a transmis, fără să vrea, această traumă fiicei sale. Astfel, Eugénie nu primește un model de afirmare de sine, ci unul de resemnare și supunere, transformat inconștient într-o lecție de viață.

O explicație în acest sens este că un părinte cu stimă de sine scăzută, afectat de propriile experiențe traumatice, nu poate insufla copilului său suficientă încredere în sine.

⁹ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰ *Ibidem*, p. 27.

¹¹ Mark Wolynn, *Povestea ta a început demult. Cum să te vindeci de traumele familiale moștenite*, traducere din limba engleză de Daniela Andronache, Ed. Trei, București, 2024, p. 28.

¹² Wendell McClendon, Diane Wood, *Eugénie Grandet: A Woman in Transition*, în *Rocky Mountain Review of Language and Literature*, vol. 43, nr. 4, Laramie, S.U.A., 1989, p. 200, [online] la: <https://www.jstor.org/stable/1347008>, consultat la data de 20.08.2025.

Nevoia Eugéniei de a-și compensa părinții pentru traumele suferite, pentru pierderile și dorințele lor neîmplinite, din năzuința de a le vindeca, a dus la crearea unui pact de loialitate cu aceștia¹³.

Dacă am face un exercițiu de imaginație, atunci pactul de loialitate încheiat inconștient de către Eugénie cu mama sa ar putea fi: *Îți promit, mamă, să-ți împărtășesc tăcerea și frica, să nu te las singură în umbra soțului tău. Voi învăța să plec privirea și să-mi ascund dorințele, așa cum ai făcut tu, pentru ca liniștea casei să nu fie tulburată. Voi purta povara supunerii tale și, prin ea, îți voi dovedi iubirea mea. Îți promit să-ți fiu aliată în suferință, chiar dacă asta înseamnă să-mi uit propria voce*¹⁴.

În ceea ce privește modelul patern, Eugénie nu dezvoltă o relație de afecțiune autentică cu tatăl său, ci de supunere tăcută, aproape ritualică. Pentru a supraviețui într-un climat de teamă, aceasta preia asupra sa exigențele, capriciile și chiar obsesiile tatălui său. În cazul acesta, pactul însemna acceptarea tăcerii, a fricii de a contrazice și a negării propriilor dorințe pentru a nu tulbura ordinea impusă de autoritatea paternă.

Impulsul de a încheia un astfel de pact este explicat prin dependența individului față de părinți, care joacă un rol esențial în satisfacerea nevoilor sale fundamentale. Încă din perioada de sugar, copilul se adaptează dorințelor și așteptărilor părinților, făcând tot posibilul pentru a-i sprijini în procesul lor de maturizare ca părinți¹⁵.

Félix Grandet, dogar de meserie, și-a modelat întreaga viață după reguli stricte de prudență, economisire și control. Combinarea acestor trăsături cu viclenia și perseverența sa, conturează nu doar un tipar de succes material, ci și unul psihologic profund. Ascensiunea sa, începută în haosul Revoluției de la 1789, prin achiziționarea bunurilor naționalizate ale bisericilor și continuată prin abuzul funcției sale publice de primar al orașului Saumur, cât și de complicități financiare, a fost marcată de experiențe asemănătoare traumelor de război, confruntări constante cu incertitudinea și cu violența socială a epocii. Aceste experiențe l-au transformat într-un tiran domestic: pentru a controla mediul incert al exteriorului, și-a impus autoritatea absolută în interiorul casei, reducând la tăcere femeile din familie.

După moartea mamei sale, relația dintre Eugénie și tatăl ei se transformă profund, fiica începând să reflecteze, într-o formă feminină, trăsăturile autoritare și calculate ale tatălui. Această apropiere lasă impresia că Félix Grandet nu și-a dorit o fiică destinată căsătoriei, ci un „fiu simbolic”, capabil să-i continue afacerile și să-i împărtășească spiritul mercantil. În scurt timp, Eugénie se supune fără aproape nicio împotrivire deciziilor sale comerciale și ajunge chiar să participe, într-o anumită măsură, ca un partener tacit, la activitățile economice ale tatălui.

¹³ Ingrid Alexander, Sabine Lück, *op. cit.*, p. 27.

¹⁴ Prezentul paragraf reprezintă un exercițiu de imaginație menit să ofere cititorului un exemplu despre cum ar suna pactul de loialitate inconștient, dacă s-ar materializa în cuvinte.

¹⁵ Această situație este denumită în psihologie drept „conflict arhaic primar”, pentru care copilul nu găsește decât soluția încheierii pactului de loialitate. A se vedea Ingrid Alexander, Sabine Lück, *op. cit.*, p. 26.

De altfel, însăși numele *Eugénie* este o anagramă a cuvântului *d'argent*, simbolizând o predestinare a fiicei de a îmbrățișa lumea banului prin preluarea modelului patern în propria viață, chiar dacă acest lucru o îndepărtează de iubire și de propriile visuri¹⁶.

Spre deosebire de pactul încheiat cu mama sa, întemeiat pe împărtășirea tăcerii, a fricii și a supunerii ca formă de iubire, cel încheiat cu tatăl ei s-ar putea sprijini pe acceptarea autorității absolute și pe renunțarea la propria identitate: *Îți promit, tată, să nu mă ridic împotriva ta, să fiu fiica ascultătoare care nu-ți contestă puterea. Îți dau loialitatea mea sub forma tăcerii și a fricii mele, chiar dacă în schimb nu primesc nici afecțiune, nici libertate. Accept să devin oglinda dorinței tale de control, chiar și atunci când asta înseamnă să-mi neg feminitatea și să mă apropiu de chipul unui fiu. Îți promit să-ți păstrez autoritatea neatinsă, chiar dacă asta mă rănește, pentru că sângele meu îmi cere să-ți rămân credincioasă*¹⁷.

Prin aceste două pacte complementare, Eugénie devine simultan aliata victimei și complicea călăului, purtând în sine trauma transgenerațională.

Totuși, putem observa că Eugénie va încerca ruperea acestor pacte de loialitate.

Spre deosebire de mama sa, Eugénie va cunoaște iubirea nu doar alături de aceasta, ci și prin pasiunea pentru Charles. Însă tocmai această iubire, această dorință de a transforma visul în realitate, o va condamna la o nefericire și mai mare decât cea a mamei. Setea ei de iubire și de împlinire o va poziționa în opoziție directă cu societatea patriarhală, a cărei reprezentant nemilos este propriul tată.

Ea se va diferenția de mama sa prin respingerea maternității, iar față de tatăl său prin refuzul de a idolatriza aurul, dedicându-se în final acțiunilor caritabile.

Elementul crucial în definirea vieții sale, precum și în rolul ei de figură de tranziție, constă în refuzul de a ceda presiunii sociale de a-și justifica căsătoria. Eugénie devine o femeie de afaceri, dar nu dintr-o ambiție personală, ci pentru a conserva și a menține starea de echilibru lăuntric pe care o cunoscuse în copilărie, lucrând alături de mama sa la fereastră casei. Ulterior, ea se căsătorește cu președintele de Bonfons, nu doar pentru a scăpa de insistențele pretendenților și pentru a evita pericolul de a se îndrăgosti, ci și pentru a refuza deschis să își trăiască viața personală conform preceptelor impuse de societate¹⁸.

Astfel, Eugénie transformă constrângerile patriarhale într-un instrument de autonomie subtilă, modelându-și destinul și redefinindu-și rolul feminin în limitele impuse de o lume care, în esență, nu oferea o libertate reală femeilor.

4. Moștenirea materială – patrimoniul juridic și povara morală a Eugéniei

Romanul pune în prim plan utilizarea de către autor a dispozițiilor Codului civil napoleonian francez din 1804 în vigoare la data acțiunii romanului

¹⁶ Wendell McClendon, Diane Wood, *op. cit.*, p. 201.

¹⁷ A se vedea nota de subsol nr. 14.

¹⁸ *Ibidem*, p. 202.

(1820-1827), pentru a contura firul narativ, făcând referire la instituții juridice precum moștenirea, donația, căsătoria și autoritatea părintească.

Primul conflict juridic apare atunci când Eugénie îi oferă vărului său Charles monedele de aur primite de la tatăl ei, pentru ca el să plece în Indiile de Est, în încercarea de a se îmbogăți și de a restaura onoarea familiei.

Fapta Eugéniei a fost primită de către Charles cu grațitudine - *Înger nevinovat! Între noi, nu-i așa, banul nu va avea niciodată nici o însemnătate? Sentimentul va fi de acum înainte totul pentru noi*¹⁹, răsplătind-o cu o cutie lucrată din aur de la mama sa, care conținea portretele părinților săi.

Cutia dăruită de Charles, care, deși nu are o valoare materială comparabilă cu aurul oferit de ea, devine un simbol al iubirii și al promisiunii, întruchipează garanția sentimentelor lui Charles și a fidelității viitoare - *Mă iubești?...îngână ea. Mult, răspunse el cu o voce care venea din adâncul ființei, din adâncul simțirii sale. [...] Scumpă Eugénie, un văr e mai mult decât un frate, el poate să te ia de soție*²⁰.

Schimbul este însă inegal. Dacă Eugénie îi oferă sacrificiul ei concret, material și generos, Charles îi oferă un obiect cu o valoare mai degrabă sentimentală și simbolică. Astfel, am putea spune că ea face un „act de liberalitate”, iar el oferă un „act de credință” mai mult decât un bun patrimonial.

Din punct de vedere juridic, Eugénie face o donație, potrivit art. 893 din Codul civil napoleonian („O donație *inter vivos* este un act prin care donatorul se deposează în mod actual și irevocabil de lucru în favoarea donatarului care o acceptă”²¹), dar fără respectarea condițiilor *ad validitatem*. Dat fiind faptul că valoarea patrimonială a aurului este considerabilă, aceasta excede caracteristicile unui simplu dar manual, care ar fi trebuit să fie limitat la o valoare mică.

De asemenea, nici condițiile *ad probationem* nu au fost respectate, întrucât, potrivit art. 931 din Codul civil napoleonian, donațiile între vii trebuiau făcute prin act autentic în fața notarului public și acceptate expres de către donatar.

S-a exprimat opinia²² potrivit căreia, Codul napoleonian nu a fost menit să împuternicească, să emancipeze femeile, ci dimpotrivă, doar le deposea.

În contextul normativ instituit prin Codul civil francez din 1804, în special prin articolele 371-387, situația patrimonială a Eugéniei Grandet se afla într-o poziție intermediară între dreptul pozitiv și constrângerea socială.

¹⁹ Honoré de Balzac, *Eugénie Grandet* în Honoré de Balzac, *Moș Goriot & Eugénie Grandet*, traducere din limba franceză și note de Victor Vasilache și Cezar Petrescu, Colecția Mari Clasici ai Literaturii, Ed. Litera, București, 2024, p. 381.

²⁰ *Ibidem*, p. 391.

²¹ „La donation entre-vifs est un acte par lequel le donateur se dépouille actuellement et irrévocablement de la chose donnée, en faveur du donataire qui l'accepte”. A se vedea *Titre II: Des donations entre-vifs et des testaments* în *Code Napoleon*, Édition Originale et seule officielle, L'Imprimerie Impériale, Paris, 1803, pp. 230-231.

²² Michael Lucey, *Legal Melancholy: Balzac's Eugénie Grandet and the Napoleonic Code*, în *Representations*, vol. 76, nr. 1, Ed. University of California Press, Berkeley, S.U.A., 2001, p. 5, [online] la adresa: <https://www.jstor.org/stable/10.1525/rep.2001.76.1.1>, consultat la data de 05.08.2025.

Potrivit acestor dispoziții, fiica necăsătorită, aflată încă în casa părintească, se găsea sub incidența autorității părintești (*la puissance paternelle*). Tatăl exercita o putere de administrare asupra bunurilor acesteia și putea influența ori chiar limita manifestările de voință patrimoniale ale fiicei. Cu toate acestea, odată cu atingerea vârstei majoratului de 21 de ani, femeia necăsătorită sau văduvă dobânda, în principiu, capacitatea de a dispune liber de bunurile proprii.

Atributele puterii părintești, așa cum sunt definite de Codul civil din 1804, constau în dreptul de custodie (*droit de garde*)²³ și în dreptul de corecție (*droit de correction*). Aceste prerogative nu pot fi înțelese decât în corelație cu obligațiile pe care soții le contractează prin simplul fapt al căsătoriei: aceea de a-și hrăni, întreține și educa copiii (art. 203). Codificatorii au dorit să afirme astfel, pe de o parte, că puterea părintească derivă din căsătorie și nu din simpla filiație biologică, iar pe de altă parte, că părinții naturali, în afara cadrului conjugal, nu pot fi titularii acestei puteri (art. 383)²⁴.

Dreptul de corecție reprezenta, în concepția Codului napoleonian, expresia cea mai vizibilă a puterii părintești, iar exercitarea acestuia este strict condiționată de vârsta și statutul copilului²⁵.

Cu privire la acest drept, codul stabilea două regimuri distincte. În primul caz, dacă minorul nu a împlinit 16 ani, tatăl putea, prin simpla sa cerere, să obțină de la președintele tribunalului un ordin de detenție de până la o lună, fără a fi obligat să își justifice decizia. În al doilea caz, dacă minorul nu a trecut de 16 ani, dar nu era încă major sau emancipat, detenția putea dura până la șase luni, însă numai cu motivarea expresă a părintelui în fața instanței (art. 377 C. civ. napoleonian). În felul acesta, puterea paternă era reafirmată ca o autoritate civilă aproape absolută, dar încorsetată de reguli procedurale menite să traseze hotarul între disciplina domestică și arbitrariul tiraniei familiale.

Eugénie, care la data acțiunii romanului avea vârsta de 23 de ani, îndeplinea condiția majoratului, fiind titulara unui drept de dispoziție asupra bunurilor sale. Astfel că, decizia tatălui său de a o ține închisă în casă după refuzul de a-i înapoia aurul, hrănind-o doar cu pâine și apă, fără un motiv temeinic și fără aprobarea președintelui instanței, se afla de asemenea, sub semnul ilegalității, fapt confirmat în cuprinsul romanului de către președintele Bonfons: *Să osândești o fată de douăzeci și trei de ani la pâine uscată cu apă, și încă fără motiv, dar asta constituie un regim torționar; ar putea să facă plângere*²⁶.

²³ *Droit de garde* desemna dreptul tatălui de a avea copilul minor sub autoritatea și supravegherea sa, inclusiv de a decide unde trăiește, ce educație primește etc.

²⁴ Edith Deleury, Michèle Rivet, Jean-Marc Neault, *De la puissance paternelle à l'autorité parentale: Une institution en voie de trouver sa vraie finalité*, în *Les Cahiers de droit*, vol. 15, nr. 4, Québec, 1974, p. 810, [online] la adresa: <https://id.erudit.org/iderudit/041993ar>, consultat la data de 05.08.2025.

²⁵ *Ibidem*, pp. 810-811.

²⁶ Honoré de Balzac, *op. cit.*, p. 415.

Donația efectuată de către Eugénie în favoarea vărului său Charles, constând în remiterea unor monede de aur, constituie o manifestare a voinței juridice conforme cu dispozițiile Codului.

Totuși, această liberalitate a fost contestată de către tată, nu prin invocarea unor temeieri juridice, fără argumente de ordin moral și religios, la care Eugénie consimte sub presiunea cutumei sociale: *Tata e stăpân în casa lui. Atât cât locuiesc sub acoperământul acesta, trebuie să mă supun. Purtarea lui n-are de ce fi nici osândită, nici aprobată de lume, căci dânsul nu are de dat socoteală decât în fața lui Dumnezeu*²⁷.

Iminența morții doamnei Grandet cauzată de opresiunea soțului ei asupra sa și asupra fiicei sale, pune în discuție problema succesiunii. În acel moment, Eugénie, unica fiică, ar deveni moștenitoarea legitimă a mamei sale.

Notarul Cruchot, profesionist vigilent și fin cunoscător al dreptului, își asumă responsabilitatea de a purta o conversație cu Félix, în care îl avertizează că ar trebui să revină la o relație de împăcare cu fiica sa, neavând posibilitatea de a dispune discreționar de patrimoniul rămas de la soție, întrucât fiica sa are drepturi succesoriale recunoscute de Codul napoleonian: *Doar nu ai de gând să-ți omori nevasta, prea îți este folositoare. Ia gândește-te la situația în care te-ai afla față de fiica dumitale dacă ar muri doamna Grandet! Ar trebui mai întâi de toate să dai socoteală lui Eugénie, averea fiind și pe numele nevestei dumitale. Fata ar avea drept să ceară ieșirea din indiviziune și vinderea Froidfondului. În sfârșit, ea o moștenește pe mama-sa de la care dumneata nu poți moșteni*²⁸.

În fața raționamentului juridic invocat de notar și a articolelor Codului civil, care consacrau dreptul absolut al fiicei de a veni la moștenirea mamei fără ingerința tatălui (art. 731), precum și dreptul de a cere partajul succesoral și de a nu fi constrânsă a rămâne în indiviziune (art. 815), Félix Grandet izbucnește într-o lamentație deopotrivă paternă și despotică. El cere să i se arate textul legii: *Dă-ți cuvântul că tot ce mi-ai spus e bazat pe lege. Arată-mi codul, vreau să văd codul*²⁹. Pentru el este de neconceput ca, în calitate de cap de familie, să fie *despuiat, vândut, omorât și devorat* de propria fiică, prin chiar voința legiuitorului.

Acest crud paradox transformă iubirea într-o amenințare patrimonială și copilul într-un potențial creditor, tatăl fiind constrâns să recunoască limitele puterii sale discreționare asupra averii familiale: *Iată la ce servesc copiii!*³⁰

Din coroborarea art. 731 și a art. 754 din Codul civil napoleonian rezultă că succesiunea se deschidea în favoarea descendenților și a colateralilor privilegiați ai defunctului, descendenții înlăturând de la moștenire celelalte rude.

Astfel, la moartea doamnei Grandet, Eugénie, unicul copil legitim, venea singură la moștenire, înlăturându-și tatăl.

Soțul supraviețuitor nu avea, în principiu, vocație la moștenire decât în ipoteza absenței tuturor celorlalți moștenitori legali până la gradul al doispre-

²⁷ *Ibidem*, p. 416.

²⁸ *Ibidem*, pp. 417-418.

²⁹ *Ibidem*, p. 418.

³⁰ *Ibidem*, p. 419.

zecelea. Numai în această situație el culegea întreaga succesiune, însă cu statutul de moștenitor neregulat și fără a beneficia de sezină. Astfel, vocația sa succesorală era una cu totul excepțională, marginală în raport cu regulile moștenirii legale. Singurele mijloace de temperare a acestei situații rezidau în avantajele decurgând din regimul comunitar și în posibilitatea liberalităților între soți³¹.

În ceea ce privește dreptul de opțiune succesorală, Eugénie avea de ales între acceptarea pură și simplă, acceptarea sub beneficiu de inventar sau renunțarea la moștenire (art. 774 și urm. C. civ. napoleonian).

Inventarul permitea delimitarea precisă a activului și pasivului succesoral, evitând confuzia dintre patrimoniul personal al moștenitorului și cel al defunctului. Prin acceptarea sub beneficiu de inventar, Eugénie nu putea fi obligată să plătească datoriile mamei sale decât în limita valorii bunurilor moștenite.

Având în vedere că Félix administrase bunurile familiei cât timp Eugénie a fost supusă autorității sale părintești (din punct de vedere legal, până la vârsta de 21 de ani), inventarul reprezenta de asemenea, o garanție împotriva eventualelor abuzuri sau ingerințe ale tatălui.

Fiind informat asupra acestor aspecte, cât și asupra costurilor financiare ridicate impuse de un eventual inventar asupra moștenirii (trei sau patru sute de mii de franci) de către notarul Cruchot, și profitând de lipsa cunoștințelor juridice ale Eugéniei, Félix își manipulează fiica pentru a renunța la dreptul său de moștenire: *în loc să iscălești actul ăsta, a cărui înregistrare ar costa scump, n-ar fi mai bine să renunți pur și simplu la moștenirea răposatei tale mame și să-mi treci mie tot ce ai?*³².

Interesant de menționat este faptul că, teoretic, renunțarea la moștenire a Eugéniei nu ar fi trebuit să-i profite lui Félix. Într-o astfel de ipoteză, persoanele chemate la moștenirea mamei ar fi fost ascendenții sau colateralii acesteia, în ordinea stabilită de Codul civil. Cu alte cuvinte, moștenirea ar fi trebuit să se întoarcă în familia de origine a mamei.

Stăpânirea moștenirii de către Félix, face cititorul să creadă în absența existenței acestor moștenitori, în ciuda faptului că acesta ar fi avut vocație la moștenirea soției în lipsa moștenitorilor până la gradul al doisprezecelea.

Prin renunțarea la moștenire, Eugénie își pierde calitatea de moștenitor, considerându-se că nu ar fi avut-o niciodată (art. 785³³), și implicit, dreptul la rezerva succesorală (art. 774 și art. 913 C. civ. napoleonian)³⁴.

³¹ Philippe Malaurie, Claude Brenner, *Droit des successions et des libéralités*, 9e édition, Ed. LGDJ, Paris, 2020, p. 89.

³² Honoré de Balzac, *op. cit.*, p. 426.

³³ Art. 785 C. civ. 1804: „*L'héritier qui renonce, est censé n'avoir jamais été héritier*”. A se vedea *Code Napoleon*, Édition Originale et seule officielle, L'Imprimerie Impériale, Paris, 1803, p. 204.

³⁴ Dreptul la rezerva succesorală este un drept succesoral propriu, accesibil doar moștenitorului care acceptă moștenirea (fie prin acceptare pură și simplă, fie sub beneficiu de inventar).

Aceasta se bucură în cele din urmă de drepturile sale succesoriale după cinci ani, la moartea tatălui său Félix, devenind unica moștenitoare a unei averi considerabile în valoare de șaptesprezece milioane de franci.

5. Moștenirea iubirii Eugéniei pentru Charles – Blestemul și Salvarea

Eugénie, asemenea oricărei inimi tinere, tânjea dulceața unei trăiri pe care n-o mai gustase niciodată, aflându-se în unul dintre cele mai vulnerabile momente din viața unei femei – la granița dintre castitate și dorință: *Eugénie, minată de una din acele porniri ce încolțesc în inima tinerelor fete când un simțămînt necunoscut se înfige în ea pentru întâia oară (...), simțea o înfocată nevoie să facă pentru el ceva: dar ce? Nu știa nimic! Sinceră și naivă, se lăsa purtată de natura ei serafică, fără a se împotrivi nici simțămintelor, nici impresiilor. Fusesse de ajuns numai aspectul acestui verișor, pentru a trezi în ea pornirile firești ale femeii, ce aveau să se dezlănțuie cu atît mai puternice, cu cît, ajungînd la vârsta de douăzeci și trei de ani, se găsea în plinătatea gândirii și a dorințelor*³⁵.

Trecerea acestei granițe, presupune, de cele mai multe ori, un salt în gol. O abandonare în simțire, un legămînt inconștient cu propria vulnerabilitate, în care glasul minții se topește în freamătul inimii.

Pentru Eugénie, granița nu a fost una trupească, ci emoțională și existențială, constituită din dăruirea totală, intimă, a încrederii, a sufletului, și a aurului ce simboliza însăși viitorul ei.

Acest salt în gol îl realizează treptat, chiar înainte de a conștientiza că iubește – atunci când, în prezența lui Charles, atribuie aspectelor lumii înconjurătoare, odinioară banale, un farmec nou, când *soarele îi umple inima cu raze, floarea îi șoptește gânduri, iar bătaile inimii îi împărtășesc minții rodnică lor căldură și topesc gândurile într-o nelămurită dorință*³⁶.

Primii fiori ai iubirii Eugéniei pentru Charles se conturează nu doar ca o revelație afectivă, ci ca o veritabilă inițiere în viața interioară a femeii, apariția vărului său trezind în ea o conștiință nouă a propriei persoane, simultan marcată de neliniște și fascinație.

În fața tatălui, simte *groaza strângându-i inima*, percepându-l ca pe *stăpînul sorții sale*, ceea ce marchează opoziția dintre autoritatea patriarhală și libertatea dorinței. Această tensiune interioară o obligă la un exercițiu de auto-interogație: se privește în oglindă *ca un autor sever care-și cercetează opera*, neconsiderându-se *destul de frumoasă pentru el [Charles]*.

Dincolo de temerile ei, dorința de a plăcea o determină pe Eugénie să acorde atenție detaliilor până atunci neglijate: poartă *ciorapi noi și cele mai frumoase încălțări, [...] dorește să arate cît mai bine și descoperă pentru prima oară ce înseamnă să ai o rochie nouă, bine croită și care să te facă mai atrăgătoare*³⁷.

³⁵ Honoré de Balzac, *op. cit.*, p. 325.

³⁶ *Ibidem*, p. 321.

³⁷ *Idem*.

În același timp, gesturile de tandrețe și sacrificiu față de Charles trădează intensitatea acestei pasiuni incipiente: *În lipsa părintelui său, avu fericirea să poată purta nestânjenit de grijă multiubitului verișor, să-și reverse asupra lui fără teamă tezaurul devotamentului său, una din sublimele superiorități femeiești, singura pe care femeia dorește să-i fie apreciată, singura pentru care îi iartă bărbatului că i-a lăsat-o asupra ei. De trei sau patru ori, s-a dus să asculte răsufarea lui Charles; să vadă dacă doarme, dacă s-a trezit; apoi, când se sculă, cafeaua, frișca, ouăle, fructele, farfuriile, zahărul, tot ce alcătuia micul-dejun, a fost pentru dânsa obiectul celor mai amănunțite pregătiri*³⁸.

Momentul complimentului lui Charles - *Pe legea mea, scumpă verișoară, dacă ai fi la Operă, într-o lojă și în mare toaletă, ți-aș garanta că ai face pe mulți bărbați să cadă în păcat și pe multe femei să moară de gelozie*³⁹ are forța unei inițieri. Pentru prima oară, Eugénie se vede prin privirea unui bărbat, nu doar ca fiică supusă sau casnică modestă, ci ca femeie dorită, capabilă să stârnească pasiuni și rivalități. Acest moment îi confirmă frumusețea și îi legitimează feminitatea.

Astfel, schimbul de priviri dintre cei doi prin care își vorbeau și se înțelegeau – *priviri unde e și adâncime și alintare*⁴⁰, care *dădeau celei mai inocente iubiri din lume ardoarea păcatelor oprite*⁴¹, relevă treptata abandonare a Eugéniei către simțire. În ciuda tuturor îndoielilor și frământărilor sale, aceste priviri îi deschid drumul către o iubire care, deși sortită suferinței, îi va marca destinul ca pe o adevărată moștenire a inimii.

Fiecare act de răzvrătire împotriva tiraniei tatălui, prin care Eugénie îi făcea pe plac verișorului său, punând nevoile și dorințele acestuia deasupra propriilor interese, culminând cu gestul suprem de jertfă – dăruirea tuturor economiilor sale, a aurului, a viitorului său – a întruchipat dovada sa supremă de iubire.

Promisiunea de căsătorie dintre Eugénie și Charles se înalță, prin *cel mai pur, cel mai suav, dar și cel mai deplin dintre toate săruturile*⁴², la rangul unui legământ sacru.

În acel sărut și în cuvintele „*al tău pe veci*”, Eugénie recunoaște nu doar tandrețea unui moment, ci pecetea unei eternități. Pentru ea, acel jurământ intim are valoarea unui sacrament - consacrarea unei iubiri de neclintit, căreia îi va rămâne credincioasă chiar și atunci când realitatea îi va zdrobi speranțele: *Pentru tinerele fete, crescute în frica lui Dumnezeu, neștiutoare și pure, totul este iubire de îndată ce pun piciorul pe vrăjitul țărâm al iubirii. Ele calcă pe acest țărâm învăluite de cereasca lumină ce-o răsfânge sufletul lor și care se revarsă în raze asupra iubitului; ele îl înfrumusețează cu văpaia propriului lor simțământ și îi atribuie frumoasele lor gânduri. Erorile femeii vin aproape întotdeauna din credința ei în bine sau din încrederea în adevăr*⁴³.

³⁸ *Ibidem*, p. 355.

³⁹ *Ibidem*, p. 337.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 381.

⁴¹ *Ibidem*, p. 387.

⁴² *Ibidem*, p. 391.

⁴³ *Ibidem*, p. 374.

Sub sanctitatea acestui jurământ, Eugénie a îndurat mânia și opresiunea tatălui pentru remiterea aurului, pierderea mamei sale, cât lungul șir de ani de melancolie, singurătate, tăcere și așteptare a revenirii lui Charles.

În cei șapte ani de tăcere, ea n-a putut decât să-l venereze în amintire și să-l jelească în absență.

Răpusă de durerea pierderii mamei, singurul său sprijin emoțional, Eugénie învață greutatea dorului, o jale fără mormânt, care răsună doar ca un ecou surd.

După ce află de trădarea lui Charles și de intenția lui de a se căsători cu o aristocrată – *îți mărturisesc, scumpă verișoară, că n-o iubesc câtuși de puțin pe domnișoara d'Aubrion; dar căsătorindu-mă cu ea, asigur copiilor mei o situație socială, ale cărei foloase vor fi cândva incalculabile*⁴⁴ – Eugénie, devenită între timp cea mai bogată femeie din ținut după moartea tatălui său, își găsește alinarea doar în Biserică: *Am să-mi iau adio de la lume și am să trăiesc numai pentru Dumnezeu, în tihnă și în singurătate*⁴⁵.

Cerând sfatul preotului în legătură cu călugărirea, Eugénie este îndemnată să se căsătorească, preotul invocând îndatoririle față de societate și datoria de a *păstra ceea ce i-a dat Dumnezeu*. Aceasta îi urmează sfatul, dar cu intenția păstrării fecioriei pe durata căsătoriei.

În ciuda durerii provocate de trădare și a iubirii pe care încă i-o purta, Eugénie ia o serie de măsuri atent calculate pentru a face imposibilă orice eventuală căsătorie cu Charles.

Când descoperă că planurile de căsătorie ale lui Charles sunt în pericol, se retrage pentru o clipă de reflecție, dar revine în salonul plin de curioși cu o stăpânire de sine impecabilă: *n-a lăsat să se întrevadă pe chipul ei nici una dintre crudele emoții ce-o stăpâneau, știu să-și ia un aer zâmbitor, și să-și ascundă nefericirea sub vălul politetii*⁴⁶.

Acolo, transformă scena într-un spectacol al lucidității: se logodește cu Bonfons, achită datoriile tatălui lui Charles⁴⁷ și face ca întreaga lume să știe deopotrivă despre generozitatea și bogăția ei.

Către Charles ajung nu doar vestea logodnei și documentele privind plata datoriilor tatălui său, ci și cutia de aur însoțită de o scrisoare, trimise ca simboluri ale desprinderii de trecut și ale încheierii visului de iubire. Prin acest dublu gest, de sacrificiu și ironică revanșă, Eugénie dovedește că nu se mai lasă condusă de sentimente, ci de o luciditate amară.

Căsătoria cu Bonfons devine astfel, refuzul definitiv al maternității, al sentimentalismului împlinirii prin iubire și afirmarea puterii ei decizionale în propria viață: *Domnule președinte, știu ce-ți place la mine. Jură că mă vei lăsa liberă toată viața, că nu-mi vei aminti nici unul din drepturile pe care ți le-ar da asupra mea căsătoria, și mâna mea va fi a dumatăle. Am în inimă un sentiment care nu admite să*

⁴⁴ *Ibidem*, p. 441.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 444.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 447.

⁴⁷ Domnul d'Aubrion amenință să anuleze căsătoria când află că tatăl lui Charles a murit cu datorii substanțiale, neachitate, care au pătat numele familiei. Prin preluarea și plata acestei datorii, Eugénie își propune să deschidă drumul căsătoriei dintre Charles și domnișoara d'Aubrion.

*fie împărțit. Amiciția va fi singurul sentiment pe care pot să-l acord soțului meu: nu vreau nici să-l jignesc, nici să încalc legile inimii mele*⁴⁸. Președintele Bonfons încețază din viață la aproximativ doi ani după căsătoria cu Eugénie⁴⁹. Cu o cruzime aproape simetrică, narațiunea romanului subliniază că Bonfons i-a fost lui Eugénie la fel de „util” cum îi fusese mama acesteia tatălui său: pe parcursul scurtei căsnicii, el a primit două moșteniri considerabile, care, după decesul său, se vor adăuga averii deținute de către Eugénie.

Care a fost deci, moștenirea lăsată de Charles în sufletul Eugéniei? O moștenire constituită din zâmbete furate, priviri fugare, tăceri mult prea grele și șoapte nerostite cu voce tare. O moștenire a unei iubiri neculese, împietrite într-un ideal neîmplinit.

În transmiterea moștenirii sale emoționale către Charles, Eugénie a manifestat una dintre cele mai înalte forme de iubire – o iubire care așteaptă, care nu cere, nu imploră și nu obligă, ci doar oferă, din puritatea celor mai profunde simțiri, fără a pretinde nimic în schimb, fiind demnă în propria sa vulnerabilitate.

Deși iubirea Eugéniei pentru Charles a rămas neîmpărtășită, nu i-a împietrit sufletul; dimpotrivă, s-a transformat în lumină vie, răsărind în fiecare gest plin de generozitate și în fiecare alegere ghidată de frumusețea sufletului ei.

Astfel, destinul Eugéniei are la bază contrastul dintre bogăția materială și singurătatea interioară: *Aceasta este povestea femeii, care, trăind în mijlocul lumii, nu face parte din ea; care, făcută să fie o desăvârșită soție și mamă, n-are nici soț, nici copii, nici familie*⁵⁰.

Deși posedă o avere considerabilă, se bucură de respect social și de o noblete a conduitei care o ridică deasupra lumii provinciale, existența ei rămâne marcată de tiparele formate în copilărie, sub umbra tatălui avar.

Felul în care își aprinde și stinge focul după vechiul obicei, purtarea unei vestimentații simple asemenea mamei și viața într-o casă întunecoasă, fără raze de soare, denotă că Eugénie, deși teoretic eliberată prin avere, rămâne prizoniera propriului trecut.

Ea se îndepărtează totuși de tiparul patern prin transformarea bogăției în caritate – *cuvioase și caritabile lăcașuri, un azil pentru bătrâni și școli parohiale pentru copii, o bibliotecă publică bogat înzestrată*⁵¹, în încercarea de a oferi o semnificație spirituală aurului care i-a adus doar durere sufletească.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 448.

⁴⁹ Contractul lor de căsătorie stipula că: *soții își dădeau unul altuia, în cazul că n-ar avea copii, totalitatea bunurilor mobile și imobile, fără nici o excepție sau rezervă, în deplina stăpânire, dispensându-se chiar de formalitatea inventarului, fără ca omisiunea sus-zisului inventar să poată fi opusă moștenitorilor lor sau celor în cauză*. A se vedea Honoré de Balzac, *op. cit.*, pp. 451-452. Profitând de dorința Eugéniei de a nu avea copii, președintele de Bonfons își dorea ca aceasta să decedeze înaintea lui, pentru a moșteni întreaga avere și a beneficia de o căsătorie aristocratică.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 453.

⁵¹ *Idem*.

Tragedia vieții sale este că iubirea pe care o păstrase ca testament spiritual pentru Charles nu se mai împlinește niciodată, iar averea, simbolul puterii în societatea burgheză, nu îi poate cumpăra fericirea.

Grandoarea interioară a Eugéniei rezidă însă, în refuzul ei final, ferm și ireversibil, de a fi modelată după tiparul pasivității feminine impus de societate, care i-a marcat întreaga viață, cât și pe cea a mamei sale. Prin acest refuz, Eugénie își afirmă autonomia și spiritul de rezistență, transformându-se din fiica supusă în femeia care conștientizează și îmbrățișează propria libertate.

6. Concluzii – reflecții asupra celor trei chipuri ale moștenirii

La sfârșitul acestei lucrări, revenim la întrebarea inițială: ce este, de fapt, moștenirea și cum se conturează tipologia ei în viața noastră?

De-a lungul vieții sale, moștenirea i se înfățișează Eugéniei sub trei chipuri: cea materială, cusută cu fir de aur, cea psihologică, a sângelui, ce poartă cu sine povara traumelor ancestrale, și cea emoțională, a inimii, care-i aduce atât dulceața idealului împlinirii prin dragoste, cât și amarul trădării.

Oricât de arzătoare au fost dorințele Eugéniei, împlinirea lor nu i-au adus niciodată bucurie deplină, întrucât, în final, acestea i-au cerut un preț sufletesc mult prea mare.

Nici una dintre aceste moșteniri nu i-a oferit împlinirea totală, ci doar frânturi efemere de fericire.

Moștenirea materială i-a adus bogăție, respect și libertatea de a face acte de caritate, dar nu și căldura iubirii; casa ei a rămas rece și întunecoasă, o *icoană a propriei vieți*.

Moștenirea psihologică i-a dat rigoarea tatălui și bunătatea mamei, dar a înlănțuit-o în tiparele traumatice ale părinților și strămoșilor săi.

Moștenirea emoțională, concretizată în iubirea față de Charles, i-a oferit gustul unei iubiri pure și profunde, dar netrăite până la capăt, rămânând un ideal inaccesibil.

Moștenirea Eugéniei ne îndeamnă astfel să reflectăm la tipologia moștenirii noastre care, spre deosebire de cea juridică, nu se clasifică doar în legală și testamentară.

Este ea doar materială și juridică, sau include și dimensiunea psihologică și emoțională? Fiecare dintre noi purtăm povara propriului Cod Generațional. Oare nu ar trebui să ne străduim să rupem pactele de loialitate încheiate cu ascendenții noștri, pentru a nu perpetua erorile și traumele lor?

Cine ar trebui să fie executorul testamentar al moștenirii noastre spirituale: rațiunea sau simțirea?

Răspunsul ideal ar fi echilibrul între latura materială, psihologică și emoțională a moștenirii noastre, întrucât acestea nu sunt entități separate, ci fire interdependente în țesătura vieții noastre.

Dacă ne îngrijim de moștenirea psihologică, putem trăi în armonie cu ascendenții noștri și ne putem cultiva autonomia și dezvoltarea individuală. În

această stare, moștenirea emoțională devine un dar păstrat cu grijă, nu reprimat sau regretat. Abia atunci putem transmite moștenirea materială cu adevărat.

Cei mai mulți dintre noi ar putea fi tentați să aleagă rațiunea. Dar paradoxul, poate chiar blestemul vieții, este că, după cum spunea Albert Camus, nu putem fi niciodată logici până la capăt.

Referințe:

- Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti, *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2016
- Alexander Ingrid, Lück Sabine, *Strămoși pe divan. Descifrarea Codului Generațional și vindecarea rănilor moștenite*, traducere din limba germană de Vlad-Ion Pappu, Ed. Trei, București, 2022
- Anghel Liliana, *Prefață în Balzac Honoré de, Eugénie Grandet*, traducere din limba franceză și note de Mioara Izverna, Ed. Corint, București, 2015
- Balzac Honoré de, *Eugénie Grandet în Honoré de Balzac, Moș Goriot & Eugénie Grandet*, traducere din limba franceză și note de Victor Vasilache și Cezar Petrescu, Colecția Mari Clasici ai Literaturii, Ed. Litera, București, 2024
- Code Napoleon*, Édition Originale et seule officielle, L’Imprimerie Impériale, Paris, 1803
- Deleury Edith, Rivet Michèle, Neault Jean-Marc, *De la puissance paternelle à l'autorité parentale: Une institution en voie de trouver sa vraie finalité*, în *Les Cahiers de droit*, vol. 15, nr. 4, Québec, 1974, p. 810, <https://id.erudit.org/iderudit/041993ar>
- Lucey Michael, *Legal Melancholy: Balzac's Eugénie Grandet and the Napoleonic Code*, în *Representations*, vol. 76, nr. 1, Ed. University of California Press, Berkeley, S.U.A., 2001, p. 5, <https://www.jstor.org/stable/10.1525/rep.2001.76.1.1>
- Malaurie Philippe, Brenner Claude, *Droit des successions et des libéralités*, 9e édition, Ed. LGDJ, Paris, 2020
- McClendon Wendell, Wood Diane, *Eugénie Grandet: A Woman in Transition*, în *Rocky Mountain Review of Language and Literature*, vol. 43, nr. 4, Laramie, S.U.A., 1989, p. 200, <https://www.jstor.org/stable/1347008>
- Wolynn Mark, *Povestea ta a început demult. Cum să te vindeci de traumele familiale moștenite*, traducere din limba engleză de Daniela Andronache, Ed. Trei, București, 2024

